ההוא בארון כתיב? אלא מהכא ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם *בין לרבנן ובין לרבי יהודה לילפו מפתח שער החצר דכתיב אורך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים וקומה חמש אמות וכתיב וחמש עשרה אמה קלעים לכתף וכתיב ולכתף השנית מזה ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה מה להלן חמש ברוחב עשרים אף כאן חמש ברוחב עשרים? פתח שער החצר איקרי, פתח סתמא לא איקרי, ואיבעית אימא כי כתיב קלעים חמש עשרה אמה *לכתף בגובהה הוא דכתיב, גובהה, והא כתיב וקומה חמש אמות (א) ההוא משפת מזבח ולמעלה. ורבי יהודה מפתחו של אולם גמר והא תנן והרחב מעשר אמות ימעט ולא פליג ר' יהודה? אמר *אביי פליג בברייתא דתניא *והרחב מי' אמות ימעט ר' יהודה אומר אינו צריך למעט וליפלוג במתני'? פליג בגובהה והיה לרחבה, ואבתי ר' יהודה מפתחו של אולם גמר והתניא מבוי שהוא גבוה מכ' אמה ימעט ורבי יהודה מכשיר עד מ' ונ' אמה ותני בר קפרא עד מאה בשלמא לבר קפרא גוזמא אלא לרבי יהודה מאי גוזמא, בשלמא (ב) לרבי יהודה ארבעים גמר מפתחו של אולם אלא נ' מנא ליה? א"ר חסדא הא מתניתא אטעיתיה לרב דתניא *מבוי שהוא גבוה מכ' אמה יותר מפתחו של היכל ימעט הוא סבר מדרבנן מפתחו של היכל גמרי רבי יהודה מפתחו של אולם גמר, ולא היא, ר' יהודה מפתחא דמלכין גמר. ורבנן אי מפתחו של היכל גמירי ליבעו דלתות כהיכל אלמה *תנן הכשר מבוי ב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה אומרים לחי או קורה? דלתות היכל לצניעות בעלמא הוא דעבידן; אלא מעתה לא תיהוי ליה צורת הפתח דהא היכל צורת הפתח היא לו אפילו הכי, עשר אמות הוא דהוית. אלמה תנן אם יש לו צורת הפתח אע"פ שרחב מעשר אמות אינו צריך למעט? מידי הוא טעמא אלא לרב, הא *מתני ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב אינו צריך למעט וא"ל אתנייה צריך למעט. אלא מעתה לא

ההוא בארון כתיב. שהוא משא בני קהת ועל שם שהוא מקודש מכל המשאות קרוי "מקדש": **לילפו מפתח שער החצר.** לרוחב פריך דתנן במתני' והרחב מעשר אמות ימעט הא אשכחן פתח חצר דהוי עשרים רוחב ואיקרי "פתח" דכתיב ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר בפרשת נשא כתיב אבל לגובהה ולמיפסל בגובה יותר מכ' אמות לא מצי פריך דהא אשכחן פתח היכל דגבוה כ' וקא קרי ליה "פתח": **רוחב חצר המשכן נ' אמה.** והא דכתיב חמשים בחמשים בפרק ב' (ד' כג:) מפרש לה ופתחה באמצע רחבה וסתמו בקלעים ט"ו אמה מצד זה של פתח וט"ו אמה מצד זה של פתח נשארו כ' אמה רוחב באמצע כדכתיב חמש עשרה אמה קלעים לכתף וכתף הוא לידו של פתח: **מה להלן.** גובה חמש שהרי כל קלעי החצר סביב לא היה גובהן אלא חמש כדכתיב (שמות כז) וקומה חמש אמות: **בגובהה הוא דכתיב.** שגבהו הקלעים המזרחיות מזה ומזה לפתח ט"ו אמה יותר משאר קלעי החצר דהוו להו גובה כ' ולרוחב לא ליתני מדה: **משפת.** חמש אמות: **משפת קלעים ולמטה.** למטה מאותן ט"ו שנמדדו מזה ומזה לפתח היו עד ה' גובה שוה לשאר הקלעים ועליהן ניתוספו ט"ו בגובה מה' שבצידי הפתח דהוו להו כ' לישנא אחרינא בגובהה הוא דכתיב דגובה כל קלעי החצר סביב ט"ו אמה אבל לרוחב הפתח לא למדנו שיעור ולהך לישנא גרסינן במסקנא ההוא משפת מזבח ולמעלה שהמזבח גובהו עשר והקלעים גבוהות ממנו חמש דהוו להו ט"ו כדי שלא יהא כהן עומד עליו ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ וסתירן שמעתי זהו עיקר וכן מפורש בזבחים בפ' קדשי קדשים, (ד' נט:) והמפרש לשון ראשון טועה הוא שהיה סבור דמאי דפריך לילפו מפתח שער החצר לגובהה פריך למיפסל גבוה יותר מכ' אמות ומשום הכי אהדר לאוקומי פתח החצר בגובה כ': **ולא פליג ר' יהודה.** ולאו מאולם גמר ליכשר ברוחב כ': **ותני בר קפרא.** במילתיה דר' יהודה עד מאה אמה: **בשלמא לבר קפרא.** איכא למימר דר' יהודה מאולם גמר ולא מכשר בגבוה מארבעים והא דתני בר קפרא ק' גוזמא נקט משום דאכשר ר' יהודה ביותר מכ' ומשלשים נראים לבר קפרא גוזמא ונקיט במילתיה ספי: **אטעייה לרב.** דאמר לעיל "ר' יהודה לא למדה אלא מפתח אולם" הא מתניתא דלקמיה אטעיתיה: **פיתחא דמלכים.** שהם פתחי מלכים גבוהין הרבה: **לחי.** קנה או עץ נעוץ אצל כותל האחד בראשו: **לא תיהוי ליה צורת הפתח.** להכשיר רוחבו ביותר מעשרה:

לא

בין לרבנן ובין לרבי יהודה לילפו מפתח שער החצר · לרוחבה פריך כדפי' בקונט' ולגובהה לא מצי פריך כיון דאשכחן פתח היכל ועזרה דהוו גביהי עשרים (ג) ועוד אי לגובהה פריך לא הוה מצי מידי פתח שער החצר איקרי דכל שכן לא איקרי פתח יותר מחמש דשער גדול מפתח אלא לרוחבה פריך דלילפו משער החצר דהוה רוחב כ' כדמייתי מקרא ואע"ג דג' עמודים היו עומדים ברוחב הפתח כדמוכח קרא מ"מ אתי שפיר דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה כדאמר לקמן (ד' י:) ומשני דפתח שער איקרי פתח סתמא לא איקרי ואע"ג דבפרשת במדבר סיני מצינו דאיקרי נמי פתח סתמא אין לחוש האוהל ובשאר מקומות איקרי פתח שער וכענין זה מצינו בהקומץ רבה (מנחות ד' לז:) דקאמר מצינו ימין שנקראת יד דכתיב כי ישית אביו יד ימינו והאידך יד ימין איקרי יד סתמא לא איקרי ואע"ג דבתר הכי כתיב ויתמוך יד אביו:

א) **ואיבעית** אימא כי כתיב ט"ו אמות בגובה הוא דכתיב אבל ברוחב אין שיעור מפורש ואפשר שהיה הפתח רחב עשר או פחות וגרסי' בתר הכי משפת מזבח ולמעלה והיינו כר' יוסי דבפ' קדשי קדשים (זבחים ד' נט:) דאמר מזבח גובהו י' אמות פי' שנים כאורכו והקלעים סביב ט"ו שלא יהא כהן עומד ועבודה בידו וכל העם רואין אותו והא דכתיב בקלעים וקומה ה' אמות היינו משפת מזבח ולמעלה והא דכתיב במזבח (שמות כז) ושלש אמות קומתו היינו משפת סובב ולמעלה ור' יהודה פליג התם דהמזבח ג' אמות דברים ככתבן והקלעים גובהן ה' והאי שיטה בגמרא דהכא לא מצי לר' יהודה אלא לרבנן דלר' יהודה קלעים ט"ו אמות לאו בגובהן כתיב וא"ת מאי פריך שאני פתח החצר דהוה ליה צורת הפתח שהכלונסות היו על גבי ווי עמודים שהקלעים תלויים בהן וי"ל דאמר לקמן (ד' יא:) דצורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום ועוד דלא קשה מידי דאליבא דרב קיימינן ורב תני צריך למעט אע"ג דאית ליה צורת הפתח והכי נמי כי פריך בסמוך ור' יהודה מפתחו של אולם גמר והא תנן כו' ולא פליג ר' יהודה ולא משני שאני אולם דהו"ל צורת הפתח משום דאליבא דרב קיימינן אך קשה דקרא מוכחי דברוחב כתיב ונראה לר"י לב"א דמשמע ליה והרחב מי' אמות ימעט אפילו אינו גבוה אלא חמש והכי פריך היכא דאינו גבוה אלא ה' לילפו מפתח החצר דאפילו רוחב כ' הוי פתח ואין נראה למקשה דפתח שער איקרי כיון דנמוך כ"כ ועוד דבפ' מדבר סיני איקרי פתח סתמא ואתי שפיר דגרס בכל הספרים מה להלן גבוה ה' ברוחב כ' ומשני דלפ"ה פתח שער איקרי האוהל ורחב כ"כ והא דאיקרי בפרשת במדבר סיני פתח סתמא אין לחוש כדפי' לעיל ואיבעית אימא קלעים ט"ו אמה בגובה הוא דכתיב כלומר קרא דויקהל דההוא ודאי ע"כ בגובה נמי כתיב דהא כתיב קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף וגו' וכתיב ולכתף השנית מזה ומזה לשער החצר והשתא אי לאו דקרא דלפניו בגובהה כתיב לא הוצרך לכתוב מזה ומזה לשער החצר כיון דכבר פי' צד אחד אלא וודאי קרא קמא איירי בגובה והא דכתיב בקרא קמא עמודיהם שלשה דמשמע דארוחבן קאי י"ל דאלבתריה קאי ותדע דהמקשה הביא קרא דתרומה חמש עשרה אמה קלעים והמתרץ הביא קרא דויקהל קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף וגם רב אלפסי שסידר הש"ס הביא למעלה ולכתף השנית מזה ומזה דויקהל ולא הביא קרא דתרומה שהוא אצל הפסוק שהביא תחלה דהיינו ולכתף השנית חמש עשרה קלעים והביאו בשביל שתירץ בזה הפסוק והשתא ודאי האוהל וגובה היה כ"כ פשיטא דנקרא שער ומתחלה לא הקשה אלא דלא משמע ליה דאיקרי שער בשביל גובהו חמש ג):

אמר אביי פליג בברייתא · משמע ולעולם מפתח אולם גמר ומכשיר עד רוחב כ' *וקשה דלקמן (ד' י') אמר דלא מכשיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש ג): **עד** ארבעים וחמשים אמה · אין להקשות השתא כ' שרי מ' מיבעיא דאיכא למימר מ' ונ' כדאמרי אינשי כדמשמע בפרק מפנין (שבת ד' קכו:)*: **ליבעו** דלתות כהיכל · ואע"ג דבאהל מועד שהיה נמי הפתח רחב י' לא היו דלתות ואפי' הכי קרי ליה פתח היינו משום שלא היה גבוה אלא י' א"נ ע"כ אהל מועד שלא כדין נקרא פתח שהרי היה פרוץ במלואו דלא הוה ליה גיפופי: **אלא** מעתה לא תיהוי ליה צורת הפתח. אבל לא תיהוי ליה דלתות לא פריך דפשיטא דאיכא וא"ת ליה דלתות והן ננעלות דהויא כמחילה מעלייתא ולא שייך נמי למיפרך דליבעי צורת הפתח דצורת הפתח לא הוי אלא משום טי בעלמא אבל האי פריך שפיר דלא תהוי ליה צורת הפתח דאי הוה קרוי פתח אף כשגדול ביותר ע"י צורת הפתח היה לו לעשותו שוה לאולם: **מידי** הוא טעמא אלא לרב · ואע"ג דברייתא נמי גמרה מהיכל איכא למימר דפליגא אמתני' א"נ לא נקט היכל אלא לסימנא בעלמא כדאמרינן בסמוך:

ורב

מיהו לילפי מפתח שער החצר שהיה גובהו ה' אמות ורחבו כ' אמה שנאמר אורך החצר מאה באמה וגו' פול כ' אמה אחורי המשכן ול' אמה המשכן הרי נ' נשארו מן האורך של חצר המשכן ורוחב כולן רוחבן נ' פרנסתו החצר לאורכה הוי עד סוף רוחב המשכן. רחבו עשר באמה ויש לו אחוריו ריוח בצפון כ' אמה ובדרום י' אמה הרי נשאר במזרחו של משכן כ' אמה אורך בנ' רוחב שנאמר ורוחב החצר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה. עשו בקלעים ט"ו אמה מיכן וט"ו אמה מיכן הרי ל' אמה נשארו כ' אמה באמצע. (פתח) [והוא] פתח המשכן ורחבו פתח שער אקרי פתח סתמא לא אקרי. איבעית אימא כי כתיב קלעים חמש עשרה אמה בגובה הוא דכתיב ואקשינן אתי והכתיב בגובה של קלעים וקומת חמש אמות ופרקינן ההוא משפת המזבח ולמעלה ה' אמות. זו השמועה מפורשת בשחיטת קדשים ששנינו בראשו של מזבח בתחלתו. דתניא א"ל ר' יוסי הותח אי אתה אומר כן והלא נאמר ואת מסך שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח מקיש מזבח למשכן מה משכן י' אמות אף מזבח י' אמות ואומר חמש עשרה אמה קלעים וגו' הא מה אני מקיים וקומת ברוחב חמש אמות משפת מזבח ולמעלה שלא יהא כהן עומד במזבח ועבודה בידו והכל רואין אותו הבא נמי במזבח שכתוב בו רבוע יהיה המזבח ושלש אמות קומתו משפת סובב ולמעלה. ותנן עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד. עלה חמשה וכנס אמה זהו סובב ומן הסובב ולמעלה ג' אמות של קרנות הרי י' וקשיא לן מכ"ם ט"ו אמה הן אע"פ שתעשה קלעים בגובה בגובה כ' מנא ליה [דאיקרי פתח] ופרקינן לעולם עד כ' אמה פתח אתקרי והאי דלא עבדו הכא משום דלא אצטריך דהוא עלו בגובה מן המשכן חמש אמות מפני המזבח יתר מיכן לא איצטריכו: ואקשינן ור' יהודה מפתחו של אולם גמר והתניא מבוי שהוא גבוה מכ' אמה ימעט ר' יהודה מכשיר עד מ' ונ' אמה. אמר רב חסדא הא דתניא מבוי שהוא גבוה מכ' אמה יתר מפתחו של היכל אטעיתיה לרב הוא סבר מדרבנן מפתחו של היכל גמרי. ר' יהודה נמי מפתחו של אולם גמר ולא היא ר' יהודה [מפתחא] דמלכי גמר. ורבנן דגמרי מפתח ההיכל ליבעי דלתות כהיכל והתנן לא דלתות לצניעותא עבידי דלא יהון חזיין מה דבגוא. אלא מעתה ליבעי תיקרה מעליא כי היכל

[וע"ע תוס' שבת צב. ד"ה כשאת]

◆

רב נסים גאון

והכתיב וקומה חמש אמות ההוא משפת מזבח ולמעלה · ואת גם הוא מן העיקר שאמרתי בפרק המצניע (שבת דף צב) דכתיב אשר על המשכן ועל המזבח מקיש מזבח למשכן מה משכן עשר אמות אף מזבח עשר אמות וכבר הוכחנו בפרק המצניע הדברים שנאמרו במסכת זבחים ואין אנו מורידין לחזור בהן:

דתנן

מסורת הש"ס

תורה אור

שמות כה:ח

[צ"ל וכתיב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן בין לרבנן כו' כ"ה בנמוקי]

שמות לח :יד'

ר"ל אל הכתף

[מנחות יד:]

[לקמן יד.]

[תוספ' פ"א]

לקמן יא:

[לקמן יא.]

סוגריים לשם דילוג וקיצור על הקריאה כדי לראות את תוכן הקושיא. התוכן מובא הוק"ע לקושיא.

*נקודות אחרי הקו-קו רואים: רוחב בווי של 50 אמה, סתימת הקלעים: 30 אמה (2x15) נשאר רוחב פתח 20 אמה

** סוגריים אלו ובגרף 4 זוויות משמעות סימן הגובה 186 כאן

△ מבנה

קושיות על הא דאמרינן ר' יהודה למד מדות פתח מאולם

◇ מבנה

קושיות על הא דאמרינן דרבנן למדו מפתח היכל

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכתיב וקומה חמש אמות (בהא משפת מזבח ולמעלה) תא"מ ונ"ב ס"א ההוא משפת קלעים ולמטה: (ב) שם לר' יהודה מאי גוזמא בשלמא ארבעים כצ"ל ותיבות לרבי יהודה נמחק: (ג) תוס' ד"ה בין לרבנן וכו' כיון דאשכחן פתח היכל ועזרה דהוו גביהי עשרים דאיקרי פתח ועוד אי:

א) הע"ל כי דבר ואיבעית הוא דיבור אחד עם בין דלעיל ב) [ועי' תוס' זבחים ס. ד"ה ואומר שהאריך בזה] ג) וי"ל דהתם חומרא בעלמא דיליף מפסי ביראות (ת"י מהרי"ם)

גליון הש"ס גמ' ובין לר"י לילפו מפתח שער החצר. לא ידעתי לפרש דמה קושיא על ר"י מה מכל ללמוד מפתח החצר יותר מהלימוד מהאולם הא גם האולם היה רוחב יותר מי' ומזה פרכי' בלאו הא"כ ומוכחי מזה דר"י פליג על הרוחב עכ"פ איך שייך למיקשי הקושיא לר"י לילף מפתח החצר מה עדיפות בזה מהילפותא מהאולם והלימוד מאולם לא צריך לענין גבוה יותר מכ' וצ"ע : תוס' ד"ה אמר וק' דלקמן . לא ידעתי שבשו מה קושיא וסמיכו הקושיא הא ודאי ליתו שם משנה או ברייתא רק דרב אתי סבר לומר כן ור"י דחי לה והיא הטעות ולכן י"ל דאביי סבר כר"י וגם הא ר"א לא אמר כן בהאולם אלא דסבר לומר כן ואמר דקבל מר"י דהיא הטעות: